

**Uroczysta Sesja poświęcona życiu i twórczości Profesora Kazimierza Dziewońskiego, 11 kwietnia 2016 r.,
Warszawa, siedziba Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN**

Uplłynęło 116 lat od narodzin i 22 lata od śmierci Profesora Kazimierza Dziewońskiego (1910-1994), jednego z najwybitniejszych polskich geografów. W hołdzie i uznaniu zasług, ale także dla przypomnienia Jego osiągnięć, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN przygotował uroczystą sesję pod hasłem „Dorobek naukowy Profesora Kazimierza Dziewońskiego i jego oddziaływanie na rozwój geografii”. Honorowego Patronatu udzieliły czołowe instytucje naukowe i społeczne, na których działalność i współczesny stan rozwoju zaważyła osoba Profesora, a nieraz twórczo je współtworzyła: Komitet Nauk Geograficznych PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Towarzystwo Urbanistów Polskich oraz Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG. W Sesji uczestniczyło około 80 osób – z IGiPZ PAN oraz reprezentujących niemal wszystkie ośrodki geograficzne w Polsce.

Podczas otwarcia, prof. Marek Degórski (Dyrektor IGiPZ PAN, Przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN) wspominał zasługi Profesora Dziewońskiego w tworzeniu Instytutu, formułowaniu jego programu badawczego oraz przyczynienie się do spektakularnego międzynarodowego sukcesu polskiej geografii lat 60. i 70. ubiegłego wieku. Przy tym Profesor większość swojego życia zawodowe związał z Instytutem, w tym pełnił funkcję Zastępcy Dyrektora ds. Naukowych (1960-1972 z krótką przerwą). Następnie prof. Tadeusz Markowski (Przewodniczący Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN) wskazał na rolę Profesora Dziewońskiego w opracowywaniu i koordynacji prac badawczych nad kolejnymi planami zagospodarowania przestrzennego kraju. Nawiązał także do osobistych wątków i znajomości z Profesorem. Bartłomiej Kolipiński (Członek Zarządu Głównego oraz Prezes Oddziału Warszawskiego TUP) odczytał adres okolicznościowy wystosowany przez władze TUP oraz zwrócił uwagę na urbanistyczne korzenie Profesora i autorytet, jakim wciąż się cieszy w środowisku urbanistów. Prof. Przemysław Śleszyński (Kierownik Zakładu Geografii Miast i Ludności IGiPZ PAN, Przewodniczący Komisji Geografii Osadnictwa i Ludności PTG) wspominał, że właśnie mija 60 lat od utworzenia Pracowni Geografii Zaludnienia i Osadnictwa (1 stycznia 1956 r.) – jednostki, którą współtworzył (wraz z prof. Marią Kiełczewską-Zaleską) i kierował Profesor Dziewoński. Wymieniając zasługi, podkreślił też potrzebę dbania i odpowiedzialność za historię polskiej geografii oraz szacunek dla tradycji. Skierował też specjalny adres do Dyrekcji IGiPZ PAN, wystosowany przez KGOiL PTG, podkreślający wkład Profesora w rozwój Polskiej Szkoły Geografii Osadnictwa i Ludności.

Następnie referaty wspomnieniowe przedstawili prof. Leszek Kosiński (w latach 1954-1967 związany z Instytutem Geografii PAN, a później głównie z University of Alberta w Edmonton w Kanadzie) i dr Marek Jerczyński (IGiPZ PAN, bliski i długotrwały współpracownik Prof. Dziewońskiego, w tym jego doktorant z 1971 r.). Prof. Kosiński wspominał m.in. początki pracy K. Dziewońskiego w IGiPZ PAN, problemy organizacyjne geografii po II wojnie światowej oraz początki pracy zawodowej Profesora związane z urbanistyką. Następnie dr Jerczyński wskazał na akademickie i patriotyczne tradycje rodzinne K. Dziewońskiego oraz przedstawił wczesne lata jego działalności (do konferencji w Osiecznej w 1956 r.), w tym okres II wojny światowej spędzony poza granicami kraju w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Szczególne poruszenie wywarły słowa, że „Jego współpracownicy cenili go nie tylko za to, kim był, ale także za to, kim się stawiali współpracując z Nim przez wszystkie lata”. M. Jerczyński stwierdził, że prace K. Dziewońskiego są „kamieniami milowymi” dla polskiej geografii społeczno-ekonomicznej oraz wskazał na wielką i inspirującą rolę K. Dziewońskiego, także kształtowaniu postaw naukowych i etyczno-moralnych.

Po tych dwóch wystąpieniach miał miejsce panel pt. „Problematyka badawcza Profesora Kazimierza Dziewońskiego i jej znaczenie dla rozwoju nauk geograficznych”. Panel poprowadził prof. L. Kosiński, a udział zapowiedzieli: prof. Teresa Czyż (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), prof. Adam Jelonek

(Uniwersytet Jagielloński), prof. Wiesław Maik (Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), prof. Piotr Korcelli (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN), prof. Zbigniew Rykiel (Uniwersytet Rzeszowski), prof. Grzegorz Węclawowicz (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN) oraz dr Marek Jerczyński (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN). Z przyczyn zdrowotnych niestety nie wzięli udziału prof. P. Korcelli i prof. T. Czyż (jej referat odczytał prof. Tadeusz Strykiewicz z UAM).

Panel koncentrował się wokół kluczowych wątków przedmiotowych i problemowych, związanych z działalnością naukową Profesora Dziewońskiego. Były to zagadnienia teoretyczno-metodologiczne, rozwój aglomeracji i obszarów metropolitalnych, sieci i systemy osadnicze, procesy urbanizacji i rozwój miast, struktury demograficzne i migracje, teoria regionu i regionalizacja ekonomiczna, planowanie przestrzenne i regionalne. W referacie prof. T. Czyż podkreśliła wkład prof. Dziewońskiego dla rozwoju teorii regionu i regionalizacji. Przywołana też została skromność Profesora Dziewońskiego, który ze względu na wykształcenie urbanistyczne określał się „geografem z nieprawego łóża”. Prof. A. Jelonek uporządkował dorobek pod względem geografii ludności, wskazując na pionierskie prace z tej dziedziny w Polsce dotyczące aglomeracji miejskich. Prof. W. Maik zwracał uwagę na kwestie metodologiczne i koncepcyjno-teoretyczne, a prof. Z. Rykiel – na niedoceniane, a bardzo ważne wątki z teorii regionu, dotyczące m.in. koncepcji domknięcia oraz skalarności. Prof. G. Węclawowicz podkreślił inspiracje geografii społecznej i geografii miast, które procentują w badaniach polskich geografów w czasach współczesnych. Dr M. Jerczyński podkreślał bogactwo i różnorodność zainteresowań i zauważył, że mimo wielu prezentowanych wątków twórczości, dorobek Profesora Dziewońskiego jest jeszcze szerszy.

Po panelu dyskusyjnym odbyła się sesja otwarta. Głos zabrali m.in. prof. Stanisław Misztal, prof. Marek Dutkowski, prof. Maciej Nowakowski, Bartłomiej Kolipiński, prof. Adam Jelonek, prof. Andrzej Zborowski, prof. Anna Rutkowska-Gurak, prof. Leszek Kosiński, prof. Roman Kulikowski, dr Alina Muzioł-Węclawowicz, prof. Dobiesław Jędrzejczyk. Odczytano też osobisty list prof. S. Liszewskiego skierowany do uczestników Sesji oraz zaprezentowano plan miasta Krakowa autorstwa Jana Rakowicza (1851-1926), подарowany przez prof. Dziewońskiego wnuczce Autora – dr Julicie Rakowicz-Grocholskiej z okazji obrony jej pracy doktorskiej (1971). W dyskusji zwracano uwagę m.in. na trafność i aktualność przewidywania przez Profesora Dziewońskiego różnych procesów społeczno-ekonomicznych, w tym urbanizacyjnych, wpływ na inne nauki społeczne oraz na życzliwość i nieocenioną pomoc młodym adeptom nauki. Na zakończenie dr M. Jerczyński zaprezentował kilkadziesiąt zdjęć i innych archiwaliów, związanych z życiem i działalnością Profesora oraz odtworzono Jego pochodzący z wywiadu, jakiego udzielił w listopadzie 1987 r. swoim wypromowanym doktorom – Zbigniewowi Ryklowi i Grzegorzowi Węclawowiczowi. Dyskusje i ożywione wspomnienia przeniosły się na lunch i w kuluary.

Ponadto uczestnicy Sesji mogli zapoznać się z wystawą około 50 najważniejszych prac Profesora Kazimierza Dziewońskiego, wybranych spośród olbrzymiego dorobku liczącego około 400 pozycji bibliograficznych. Zaprezentowano publikacje – monografie i artykuły, przekrojowo przedstawiające dorobek Profesora w różnych specjalnościach geografii społeczno-ekonomicznej.

Podczas Sesji wielokrotnie podkreślano fundamentalny wkład Profesora Dziewońskiego w rozwój nauk geograficznych, jak też olbrzymie współczesne oddziaływanie Jego dzieł. Zwracano też uwagę na wpływ Profesora na geografję światową. Jest zatem oczywiste, że po ponad 20 latach od śmierci, życie i twórczość Profesora zasługuje nie tylko na pamięć, ale także na godne upamiętnienie.

Przemysław Śleszyński (IGiPZ PAN Warszawa), ponadto Uroczystą Sesję zorganizowali: Marek Jerczyński, Ewa Korcelli-Olejniczak, Grzegorz Węclawowicz, Beata Zielińska.